

Svetový deň mokradí

Pribudla nám nová Ramsarská lokalita Tisa

Druhý február si každý rok pripomínáme ako Svetový deň mokradí – deň podpisu Ramsarského dohovoru (Dohovor o mokradiach majúci medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva, 2. február 1971, v Ramsare, Irán).

Svetový deň mokradí sa na Slovensku po prvýkrát oslavoval v roku 1997. V tomto roku (2005) bol Svetový deň mokradí zameraný na slogan **V rôznorodosti mokradí je veľké bohatstvo – nesťrať ho!** (*There's wealth in wetland diversity – don't lose it!*). Sprievodné aktivity mali poukazovať na kultúrnu a biologickú diverzitu mokradí, na potrebu zachovania funkcií mokradí pre ľudí i pre samotný život existujúci v mokradiach. Vládne a mimovládne organizácie a skupiny občanov v mnohých krajinách sveta pri tejto príležitosti (či už priamo v tento deň, alebo aj po ňom) organizovali početné akcie. Na naplnenie predstavy o trvalo udržateľnom využívaní svetových mokradí vytvorením globálnej sústavy osobitne významných mokradí, ako aj „múdrehu využívania“ a starostlivosti o všetky mokrade, je potrebné neustále veľké úsilie vládnych orgánov, mimovládnych organizácií, akademických inštitúcií, médií a občanov na všetkých úrovniach a na všetkých postoch, od miestnych až po medzinárodné.

Tohtoročný Svetový deň mokradí sme si na Slovensku pripomenuli s už 13 ramsarskými lokalitami. Trinástá lokalita bola slávnostne vyhlásená na 5. regionálnom zasadnutí Dohovoru o mokradiach majúci medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva, ktoré sa konalo 4. – 8. decembra 2004 v Jerevane (Arménsko). Nová medzinárodne významná mokraď na Slovensku je Ramsarská lokalita Tisa (anglický názov: *Tisa River*). Tento návrh, ktorý vznikol v spolupráci s maďarskými kolegami, pripravili pracovníci Štátnej ochrany prírody SR. Jedná sa o maďarsko-slovenskú bilaterálnu lokalitu Felső-Tisza (Horná Tisa) – Tisa s výmerou 734,6 ha na slovenskej strane. (Oznámenie o bilaterálnej ramsarskej lokalite bolo zverejnené aj medzi novinkami na webovej stránke Ramsarského dohovoru <http://www.ramsar.org>). Územie sa nachádza v najjužovýchodnejšom cípe Slovenska a Východoslovenskej nížiny v okrese Trebišov v katastrálnych územiach

obcí Malé Trakany a Veľké Trakany. Zahrňuje 6 km dlhý úsek Tisy a jej alúvium v pohraničnej zóne s Ukrajinou a Maďarskom. Časti alúvia sú permanentne a periodicky zaplavované. Z hľadiska geomorfológie má rieka nížinný charakter s pomerne hlboko zarezaným korytom, s brehmi v inundácii s výškou 3 – 6 m. Horný úsek tvorí pôvodné koryto, južná polovica úseku je pretvorená ľudským zásahom pri regulácii v 80-tich rokoch 19. storočia. Prepojenie s bývalým systémom ramien chýba. Na území sa vyskytujú fragmenty lužných lesov a krovín, mŕtve rameno v minulosti vytvorené meandrovaním rieky a trávne porasty. Lokalita spĺňa kritériá Ramsarského dohovoru na zaradenie medzi ramsarské lokality na základe týchto dôvodov:

- v lokalite sa vyskytujú vzácne ukážky prírodných a prírode blízkych typov mokradí panónskej biogeografickej oblasti, toto územie má význam pre dopĺňanie zásob podzemných vôd v povodí hornej Tisy,
- v lokalite sa vyskytujú zraniteľné, ohrozené a kriticky ohrozené druhy a ohrozené spoločenstvá mokradňových biotopov viacerých typov, toto územie je významné pre prežívanie niektorých druhov chránených medzinárodnými dohovormi (Bernský dohovor, Bonnský dohovor, CITES), vrátane niektorých globálne ohrozených a endemických druhov,
- lokalita je súčasťou rozsiahlejšieho mokradňového územia významného pre udržiavanie biologickej diverzity panónskej biogeografickej oblasti s charakteristickými druhmi rastlín a živočíchov.

Myšlienka vyhlásiť územie hornej Tisy za medzinárodnú mokraď sa zrodila už dávnejšie vo viacerých krajinách Potisia na základe

Pohľad na rameno Starej Tisy v pozadí s viacerými jedincami lyžičára bieleho (*Platalea leucorodia*), volavkou popelavou (*Ardea cinerea*) a volavkou bielou (*Egretta (Casmerodius)*)

vodia sa na Starej Tise (slepé rameno) a aluviálnej oblasti (inundácia) samotnej Tisy vykonali rôzne prieskumné práce na zistenie stavu kvality podzemných vôd a kvality dnových sedimentov po havarijnom znečistení rieky Tisy kyanidmi. V mŕtvom ramene sa zaznamenala aj značná eutrofizácia v dôsledku znečistenia z blízkych poľnohospodárskych pozemkov (používanie umelých hnojív a pesticídov). Slovensko a Maďarsko dúfa, že vyhlásenie spoločnej ramsarskej lokality bude mať odzvu aj v Rumunsku a na Ukrajine, ktoré sa tiež pridajú k zabezpečeniu ochrany.

Slávnostné odovzdanie certifikátu ramsarskej lokality zaslaného z Ramsarského sekretariátu sa uskutočnil v marci. Vyhlásenie môže napomôcť (byť pozitívnym impulzom) aj k rozvoju trvalo udržateľného (rozumného) využívania tohto územia, ako aj okolia, so zachovaním hodnôt mokrade. Bolo by vhodné, keby v blízkosti vzniklo malé environmentálne a turistické informačné centrum, pretože lokalita je ako zrodená na rôzne aktivity týkajúce sa ekoturizmu, agroturistiky, ale aj organizovania exkurzií, sledovania vtáctva a pod. Vhodnou propagáciou prírodných hodnôt tejto mokrade sa týmto otvárajú možnosti medzinárodnej spolupráce. Ramsarský sekretariát prostredníctvom členských krajín každoročne 2. februára iniciuje kampaň na podporu odкрývania funkcií a hodnôt mokradí a významu ich ochrany.

Každý z nás môže zrealizovať svoj veľmi významný príspevok k uchovaniu zdravého stavu planéty – nášho spoločného a stále jediného domova – nášho životného prostredia. Aj vaše aktivity môžu byť na webovej stránke Ramsarského dohovoru (pozri http://www.ramsar.org/www_index.htm). Preto, ak chcete, neváhajte a zašlite stručnú informáciu o svojich aktivitách, ktoré ste organizovali priamo na Ramsarský sekretariát (v anglickom jazyku): ramsar@ramsar.org, pre informáciu aj na odbor ochrany prírody a krajiny MŽP SR e-mailom na adresu: klindova.adriana@enviro.gov.sk.

Mgr. A. Adriána Klindová

Ministerstvo životného prostredia SR

Foto: autorka

Veľký problém v mokradňových lokalitách predstavuje nadmerný odber vody pre rôzne účely použitia (pohľad na Dojranské jazero na pohraničí Grécka a Macedónska)

nú mokraď sa zrodila už dávnejšie vo viacerých krajinách Potisia na základe výskumov a rôznych projektov (napr. projekt Wetlands International – Cezhraničná spolupráca na hornej Tise). Odvtedy sa návrhy menili a vznikali ich rôzne varianty. K dôležitosti spolupráce na rieke Tise v ochrane ekosystémov prispelo množstvo havárií a následných znečistení pochádzajúcich najmä z Ukrajiny a Rumunska.

Kvôli veľkej havárii v Baia Mare sa po februári 2000 vyskytli v rieke kyanidy a ťažké kovy.

V slovenskej časti po-